

Gåtan Fagersta

Om partier som lokalt har större
framgång i kommunalvalet än i
riksdagsvalet

David Karlsson

Contributions published in SPA Working Paper Series are scientific reports produced by researchers at the School of Public Administration, University of Gothenburg. Working papers as well as finished reports are included in the series. Paper could be published in Swedish or in English. A member of the Editorial board must approve the publication of each paper.

Editorial board:

Henry Bäck
Vicki Johansson
David Karlsson
Lena Lindgren
Stig Montin
Östen Ohlsson
Björn Rombach
Osvaldo Salas
Iwona Sobis
Rolf Solli

Editor:

David Karlsson
E-mail: david.karlsson@spa.gu.se

School of Public Administration, University of Gothenburg
P.O. Box 712
SE 405 30 Gothenburg
Sweden

Papers from the SPA Working Paper Series can be downloaded from the Internet:
www.spa.gu.se (publications)

School of Public Administration Working Paper Series

2011:19

Gåtan Fagersta. Om partier som lokalt har större framgång i kommunalvalet än i riksdagsvalet.

© David Karlsson2011

ISSN 1651-5242

School of Public Administration Working Paper Series: Published Papers

2011:19 David Karlsson: Gåtan Fagersta. Om partier som lokalt har större framgång i kommunalvalet än i riksdagsvalet

2011:18 Evio Accinelli, Edgar J. S. Carrera & Osvaldo Salas: Labor force decision to migrate

2007:17 Johan Berlin & Erik Carlström: From Artefact to Effect - The Organising Effect of Artefacts On Teams

2007:16 Tobias Johansson & Sven Siverbo: Rational, Political and Cultural Explanations to the Utilization of Relative Performance Evaluation in Swedish Local Government

2006:15 Lena Andersson-Felé: Time to Revive Luther Gulick. On Span of Control and Organisation Quality

2006:14 Björn Brorström & Viveka Nilsson: Does Organization Matter? A Study of Physicians' ideal organization

2006:13 Patrik Zapata Johansson: Legitimacy Lost and Back to Normality. Scandals in the Public Sector - The Swedish Case

2005:12 Staffan Johansson, Mikael Löfström & Östen Ohlsson: Separation or Integration. A Dilemma when Organizing Development Projects

2005:11 Tobias Johansson: Contractual Choice and Performance in Municipal Service Delivery. The Case of Swedish Elderly Care

2005:10 Sven Siverbo & Gustaf Kastberg: Activity based financing of health care. Experiences from Sweden

2005:9 Christian Jensen, Staffan Johansson & Mikael Löfström: The interactive project. A model for analyzing environmental uncertainty

2004:8 Henry Bäck: The complementarity of urban leadership and community involvement

2004:7 Henry Bäck: Communication, cohesion and coordination. Metropolitan regions in Sweden

2003:6 Henry Bäck: Partified City. Elite political culture in Sweden's biggest cities.

2003:5 Sven Siverbo: Purchaser provider split in principle and practice

2002:4 Björn Brorström & Sven Siverbo: Successful Change? Explaining the Development in Five Municipalities

2002:3 Björn Brorström, Bo Hallin & Gustaf Kastberg: Significance of Control Models. Intentional and Unintentional Effects

2002:2 Henry Bäck: Fragmentation and consolidation in the big city: Neighbourhood decentralisation in six Scandinavian cities

2002:1 Björn Rombach & Rolf Solli: Learning Leadership. The Cinema as University

Gåtan Fagersta: Om partier som lokalt har större framgång i kommunalvalet än i riksdagsvalet

David Karlsson, Förvaltningshögskolan

I kommunalvalet 2006 fick Vänsterpartiet 58 procent av rösterna i bergslagskommunen Fagersta, vilket innebär att Fagersta blev den kommun i landet där Vänsterpartiet fick sitt klart starkaste stöd. I riksdagsvalet 2006 i samma kommun fick emellertid partiet endast 9 procent av fagerstabornas röster. Detta innebär att resultaten för Vänsterpartiet i Fagersta också blev det fall i landet där skillnaden mellan ett partis andel röster i kommunala och nationella val var som störst 2006, och detta är också den starkaste bidragande faktorn till att Fagersta också blev den kommun i Sverige där de sammanlagda skillnaderna mellan samtliga partiers valresultat lokalt och nationellt var som störst detta valår.

Men även om Fagersta toppade listan över avvikelser mellan riksdagsval och kommunalval så är situationen inte alls unik. I femton kommuner fanns partier som i kommunalvalen fått mer än 20 procentenheter fler röster än i riksdagsvalet. I tio av dessa femton rör det sig emellertid om lokala partier som inte har ställt upp i riksdagsvalet. Störst av dessa var Malålistan i Malå kommun (39 procent), följt av Nykvarnspartiet (35 procent) och Dorotea kommunlista (31 procent). I Gullspång finns både Rätt väg för Gullspång (12 procent) och Kommunpartiet vår framtid (30 procent) som gjorde att röstandelen för gruppen övriga partier blev betydligt större i lokalvalen. Men att ett uttalat lokalt parti får betydligt fler röster i kommunala val än i riksdagsval är ingenting att förvånas över, ej heller att de nationella partierna får en relativt sett lägre andel röster i kommuner där dessa lokala partier är stora.

Det finns rent matematiska skäl till att det är bland de mindre riksdagspartierna som vi hittar flest fall där man lyckats betydligt bättre i några enskilda kommuner än vad man har gjort nationellt i samma kommun. Den kommun 2006 där det största partiet Socialdemokraterna har sitt bästa kommunalvalsresultat i relation till riksdagsvalet är Haparanda. Här erhöll Socialdemokraterna 61 procent lokalt, vilket var 10 procentenheter mer än i riksdags-

valet. Socialdemokraterna i Haparanda är alltså större än Vänsterpartiet i Fagersta, men eftersom Socialdemokraterna är ett stort etablerat riksdagsparti så skulle man behöva nära 100 procent av rösterna i Haparanda för att slå Vänsterpartiets differensrekord i Fagersta. De största riksdagspartierna är också de där man finner de största negativa skillnaderna mellan kommun- och riksdagsval. I Fagersta röstade 26 procentenheter färre på Socialdemokraterna i kommunen jämfört med i riksdagen, röster som förmodligen till stor del gick till Vänsterpartiet. I Malå och Kiruna lockade främst Malålistan och Kirunapartiet 17 procentenheter av dem som röstade på Socialdemokraterna i riksdagsvalet att byta parti i lokalvalet. Moderaternas största differens finns i Nykvarn, där 15 procent av ”riksmoderaterna” valde andra partier lokalt, troligen främst Nykvarnspartiet. De lokala partiernas framgångar och de matematiska skälen till att det finns fler fall där små rikspartier har starkare stöd lokalt är tämligen triviala iakttagelser.

Förmodligen kommer man närmast sanningen om varför ett parti i en enskild kommun lyckas särskilt väl genom att närstudera kommunen i fråga. Den lokala politiska kulturen och historien, enskilda individers betydelse, unika lokala frågor på den kommunala dagordningen är alla tänkbara förklaringsfaktorer som en fallstudie kan avslöja.

Men den fråga som reses i detta papper är huruvida man kan finna några generella förklaringar till att differenser i valresultat av den diskuterade typen uppstår. Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen 2008-2009, en enkätundersökning riktad till samtliga fullmäktigeledamöter i Sveriges kommuner och landsting ger en unik möjlighet att göra komparativa jämförelser mellan kommuner och partier (Gilljam, Karlsson & Sundell 2010)

Den fråga som ställs i detta arbetspapper är om det finns generella förklaringar till fall där etablerade rikspartier ibland når betydligt bättre valresultat i en viss kommun än vad man gör i riksdagsvalet i samma kommun.

Kommunerna

Vilka är då de kommuner där våra etablerade riksdagspartier uppnådde sina bästa valresultat i kommunalvalen 2006 i förhållande till riksdagsvalet i samma kommun? Svaret finner vi i Tabell 1, där de fem kommuner där med störst skillnad i valresultat listas för vart och ett av de sju riksdagspartierna. Dessa 35 kommuner utgör de fall som kommer att studeras och jämföras med andra kommuner i den följande analysen.

Eftersom partierna av tradition har olika roller i det svenska politiska systemet – både lokalt och nationellt – finns det anledning att tolka resultaten för varje parti för sig.

Centerpartiet avviker från de övriga genom att ha en mycket starkare bas i svenska landsbygdskommuner medan man har lägre väljarstöd i urbana områden. Detta har historiskt inneburit att Centerpartiet haft en betydligt högre andel av landets kommunstyrelseordförande (58 kommuner, 20 procent 2009) än vad det sammanlagda antalet röster skulle ha givit om posterna fördelats proportionellt. De två övriga partier som innehar de klart flesta kso-posterna är Socialdemokraterna (124 kommuner, 43 procent) och Moderaterna (90 kommuner, 31 procent). I Tabell 1 ser vi att i alla de fem toppfallen hos Moderaterna och Centerpartiet, och i fyra av fem fall hos Socialdemokraterna, gäller att dessa partier innehar kso-posten i sina respektive rekordkommuner.

Därtill fanns under mandatperioden 2006-10 endast 18 kommuner (6 procent) där den högste politiske företrädaren tillhör ett annat parti än dessa tre. I 5 kommuner rör det sig om ledare för lokala partier och i 13 fall om företrädare för rikspartier. Och av dessa 13 kommuner finns 8 representerade i Tabell 1, det vill säga om en företrädare för något annat riksparti än Socialdemokraterna, Centerpartiet eller Moderaterna är ordförande i styrelsen, ja då är partiet inte bara stort lokalt, partiet har också i de flesta fall fått ett klart bättre resultat i lokalvalen än vad man fått i riksdagsvalet i samma kommun.

Tabell 1: Studiens fall: de kommuner där valresultatet lokalt och nationellt divergerar som mest för respektive parti 2006

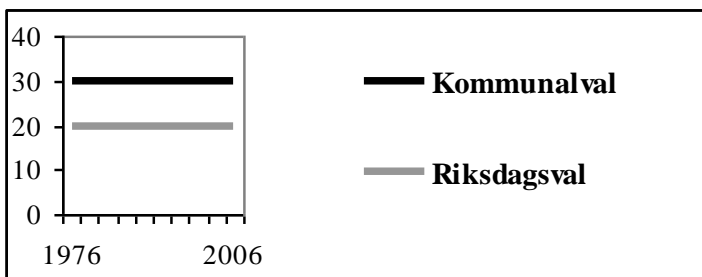
	Kommunal- val	Riksdags- val	Differens	Partiet ingår i styrande majoritet	Partiet innehar kso- posten
Vänsterpartiet					
1982 Fagersta	58,3	9,4	48,9	ja	ja
1862 Degerfors	28,7	11,2	17,6	ja	nej
2506 Arjeplog	30,5	14,5	16,0	nej	nej
0882 Oskarshamn	20,1	6,8	13,3	ja	nej
2510 Jokkmokk	22,1	14,7	7,3	ja	ja
Socialdemokraterna					
2583 Haparanda	60,9	51,4	9,5	ja	ja
0120 Värmdö	29,8	22,4	7,4	nej	nej
0192 Nynäshamn	42,2	34,9	7,3	ja	ja
1480 Göteborg	36,0	28,9	7,1	ja	ja
2034 Orsa	41,6	34,8	6,8	ja	ja
Miljöpartiet					
2514 Kalix	10,6	4,7	5,9	nej	nej
1438 Dals-Ed	5,9	2,8	3,0	nej	nej
1082 Karlshamn	7,2	4,2	2,9	nej	nej
0584 Vadstena	6,9	4,2	2,7	nej	nej
1402 Partille	7,7	5,2	2,5	nej	nej
Centerpartiet					
0861 Mönsterås	47,4	12,3	35,1	ja	ja
1492 Åmål	42,5	11,1	31,3	ja	ja
2026 Gagnef	42,2	16,3	25,9	ja	ja
1785 Säffle	36,6	17,1	19,5	ja	ja
1765 Årjäng	37,4	18,7	18,7	ja	ja
Folkpartiet					
1472 Tibro	22,6	7,0	15,7	ja	ja
1484 Lysekil	21,8	10,2	11,5	ja	ja
1282 Landskrona	22,5	12,2	10,3	ja	ja
1762 Munkfors	15,3	5,5	9,8	nej	nej
2425 Dorotea	17,1	8,6	8,5	ja	nej
Kristdemokraterna					
0767 Markaryd	44,3	12,6	31,8	ja	ja
2021 Vansbro	19,7	9,3	10,4	ja	ja
0509 Ödeshög	22,3	13,6	8,7	ja	ja
2417 Norsjö	17,1	9,1	8,1	nej	nej
0862 Emmaboda	13,0	7,7	5,3	nej	nej
Moderaterna					
2582 Boden	32,3	18,0	14,4	ja	ja
0883 Västervik	33,8	20,1	13,8	ja	ja
1233 Vellinge	67,4	55,9	11,5	ja	ja
2403 Bjurholm	29,9	19,2	10,8	ja	ja
0128 Salem	45,7	35,5	10,1	ja	ja

Möjliga förklaringar – push and pull

Att en skillnad mellan ett riksdagspartis valresultat lokalt och nationellt i en kommun existerar 2006 torde bero på att väljarna skiljer mellan partiets kvaliteter på de två nivåerna. Antingen värderar man den politik partiet står för olika, eller så är det partiets företrädare och deras meriter som politiska ledare som skiljer sig åt mellan stat och kommun. Eller möjligen en kombination av dessa båda förklaringar.

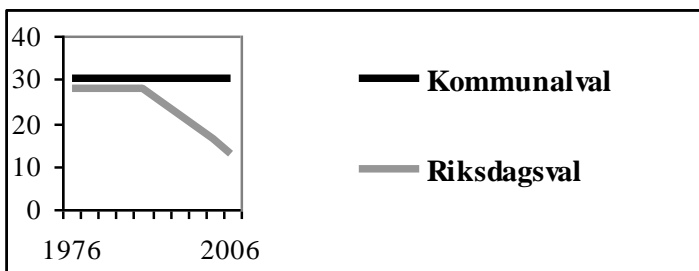
Den gällande svenska kommunala indelningen har sin grund i kommunblocksreformen som slutfördes 1974. Från valet 1976 och framåt har vi därför möjlighet att följa utvecklingen av partiernas valresultat i nästan alla kommuner. En möjlighet är att ett partis valresultat alltid varit bättre lokalt än nationellt. I sådana kommuner skulle utvecklingen se ut enligt Alternativ A i Figur 1. Över en så lång tid har det politiska ledarskapet bytts ut många gånger och ett A-mönster kan endast tolkas som att väljarna lokalt konsekvent uppfattar partiets politik lokalt som divergerande från den nationella politiken.

Figur 1: Alternativ A – konstant divergens

Nästa möjlighet är att skillnaden mellan valresultaten för ett parti har uppstått under historiens gång därför att siffrorna i riksdagsvalet börjat avvika negativt enligt Alternativ B i Figur 2. Tolkningen av en utveckling av detta slag är att det är partiet på riksnivå som är orsaken till divergensen. På den lokala nivån råder kontinuitet.

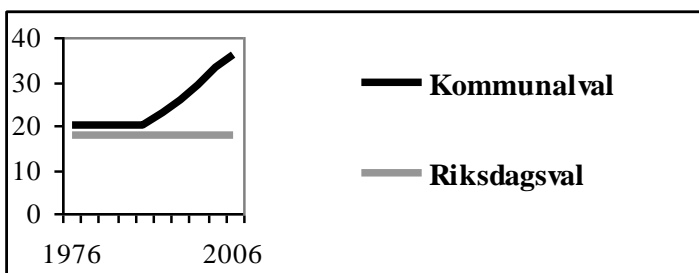
Figur 2: Alternativ B – riksnivån avviker negativt

Den geografiskt inriktade valforskningen har sedan länge visat att partier har olika starkt stöd i olika delar av landet. De flesta av partierna har kärnområden där valresultatet under lång tid varit högre än i övriga landet (Berglund & Dellenbrandt, 1986) Om vissa partier fått minskat stöd i nationella val men bibehållit ett starkt stöd i sådana kärnkommuner så skulle det kunna tas till intäkt för att differensen inte beror på medborgarnas grundideologi har förändrats utan snarare förklaras med ett missnöje rörande partiets nationella politik.

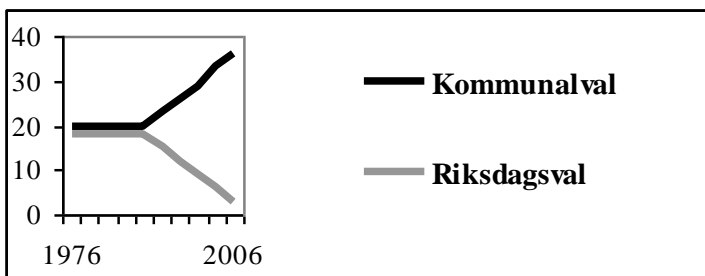
Den tredje möjligheten (Alternativ C) är att orsaken till skillnaderna i valresultat står att finna i kommunen ifråga, det vill säga väljarna uppvisar ett konstant stöd till partiet nationellt men vid något skede i historien ökar plötsligt stödet för partiet lokalt enligt Figur 3. Här måste förklaringen sökas i partiets politik eller politiska ledarskap lokalt. Man har här uppenbarligen funnit en politisk plattform som är mer populär än partivännerna på riksnivå.

Figur 3: Alternativ C – kommunal nivå avviker positivt

En sista möjlighet är att både förklaringarna B och C har bäring på ett enskilt fall och samverkar (Alternativ D). I sådana fall skulle vi förvänta oss en utveckling enligt Figur 4.

Figur 4: Alternativ D – kombination av b och c

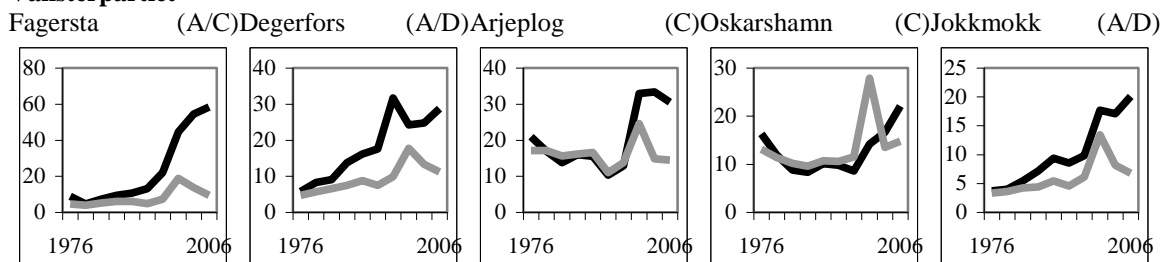

Det bör också påpekas att inget utesluter att alternativ A kombineras med B, C eller D – dvs att det alltid eller under lång tid funnits en skillnad i valresultaten till kommunala nivåns favör, men att denna skillnad accentuerats på senare år genom att riksnivån avviker negativt och/eller den lokala nivån avviker positivt.

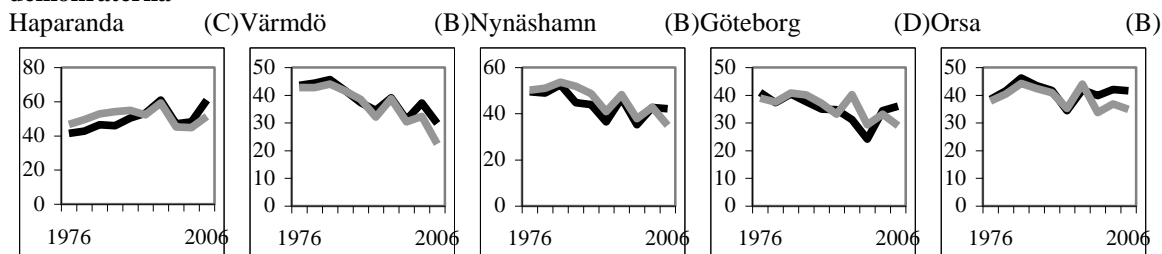
I Figur 5 nedan redovisas utvecklingen över tid för valresultatet i alla de 35 kommuner som utpekades i Tabell 1. I figuren anges också vilken eller vilka av de fyra möjliga alternativen A-D som synes föreligga i respektive kommun.

Figur 5: Förändringar av partiets valresultat i 35 kommuner (kommunalval = svart, riksdagsval = grå linje)

Vänsterpartiet

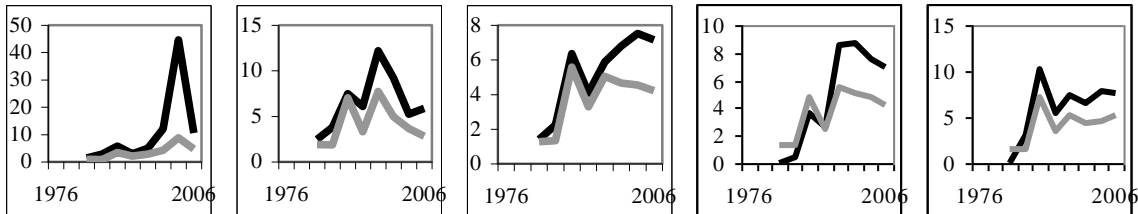

Socialdemokraterna

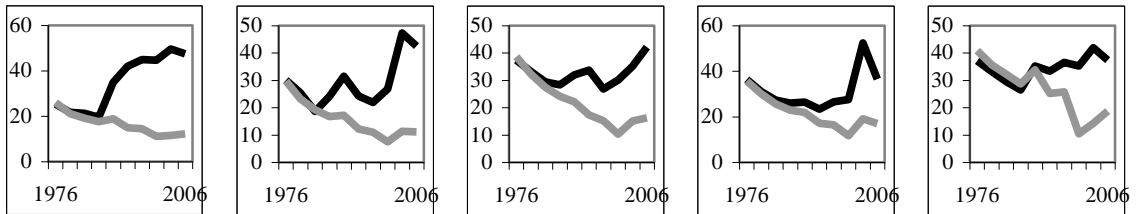
Miljöpartiet

Kalix (C)Dals-Ed (A/D)Karlshamn (C)Vadstena (C)Partille (A/D)

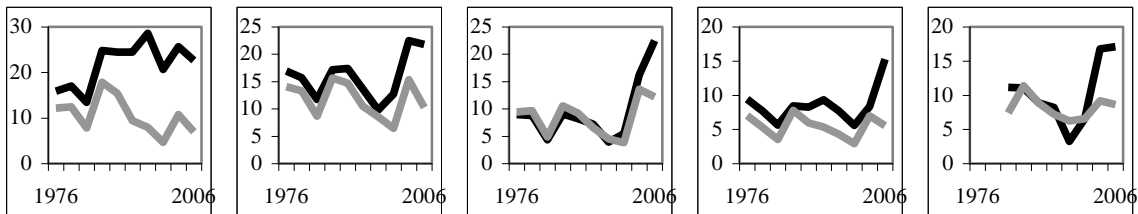
Centerpartiet

Mönsterås (A/D)Åmål (A/D)Gagnef (A/B)Säffle (A/D)Årjäng (B)

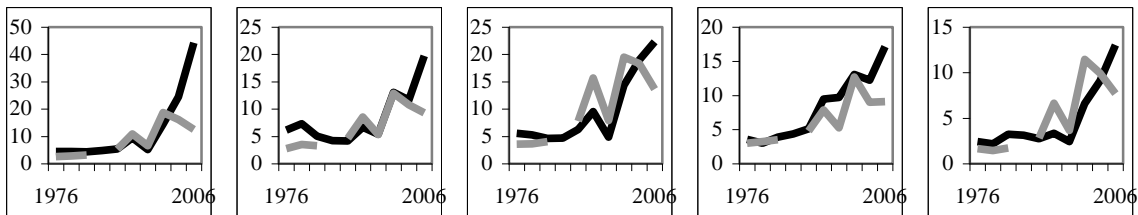
Folkpartiet

Tibro (A/D)Lysekil (A/C)Landskrona (C)Munkfors (A/C)Dorotea (C)

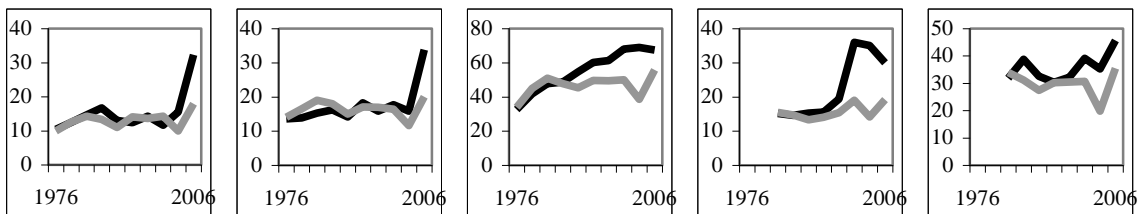
Kristdemokraterna

Markaryd (D)Vansbro (D)Ödeshög (D)Norsjö (D)Emmaboda (D)

Moderaterna

Boden (C)Västervik (C)Vellinge (A/C)Bjurholm (C)Salem (A/C)

Vissa kommuner är typiska exempel på de fyra alternativa förklaringarna A-D, men i flertalet fall är utvecklingen komplex.

I till exempel Vänsterpartiets Degerfors och Jokkmokk och i Folkpartiets Tibro har partierna lokalt alltid haft bättre valresultat (alternativ A), även om skillnaderna har accentuerats på senare tid. I ytterligare 10 fall har det funnits en stabil positiv differens till det kommunala valresultatets favör sedan åtminstone 1988.

Fall som skulle kunna tolkas som ett utslag av alternativ B, det vill säga missnöje med riksnivån är mer sällsynta. Ett exempel är Gagnef där Centerpartiet visserligen ökat i lokala val under senare år, men man ligger i grova drag kvar på samma höga nivå som under partiets glansdagar på 1970-talet. Riksdagsresultatet har dock fallit konstant precis som i andra kommuner. Centern i Årjäng visar upp ett motsvarande mönster. Tre socialdemokratiska kommuner, Värmdö Nynäshamn och Orsa, går också att hänföra till förklaringsalternativ B, även om effekterna här är betydligt mindre.

Det vanligaste mönstret följer det man skulle förvänta sig av förklaringsalternativ C, det vill säga att riksdagsresultatet är någorlunda stabilt men kommunvalet vid något tillfälle börjar avvika positivt. Hela 16 av kommunerna passar in på den beskrivningen.

Kombinationen att det lokala valresultatet har en positiv och riksdagsresultatet har en negativ trend (alternativ D) återfinns i 12 kommuner. Anmärkningsvärt är att alla kristdemokraternas kommuner hamnar i denna kategori. Under 1990-talet nådde partiet historiskt höga siffror generellt medan man gick tillbaka under valen på 2000-talet. Detta motsvarar utvecklingen i riksdagsvalresultatet i de fem här studerade kommunerna, men lokalt fortsatte den positiva vältrenden från tidigare decennium.

Tabell 2: Uppkomst av skillnad i valresultat – olika förklaringsalternativ, antal kommuner

	B Riksdagsval avviker negativt	C Kommunalval avviker positivt	D Kombination av B och C	Summa	Procent
A (Stabil positiv skillnad sedan 1988)	1	5	8	14	<i>40</i>
Inte A	4	11	6	21	<i>60</i>
Summa	5	16	14	35	<i>100</i>
Procent	<i>14</i>	<i>46</i>	<i>40</i>	100	

Resultaten skall tolkas så att i 30 av 35 fall (86 procent) tycks en positiv förskjutning av väljaropinionen ha skett i partiets favör i lokala sammanhang och i 21 fall (60 procent) har en motsvarande negativ förskjutning skett vad gäller inställningen till partiet nationellt. Båda förklaringsalternativen B och C är därför klart relevanta, även om C (kommunalvalen avviker positivt) är vanligare.

Vad beror då dessa skillnader på? Låt oss i det följande pröva två hypoteser, där den första bygger på att det är kvaliteter hos ledande företrädare för de framgångsrika partierna som förklaringen finns att hämta. Den andra hypotesen går ut på att det finns innehållsskillnader mellan den politik partiet står för lokalt och nationellt.

Hypotes 1 – den lokala regimens excellens

Om ett parti hamnat i regeringsställning i en kommun, och i den positionen styr kommunen på ett framgångsrikt sätt, så kan rimligen partiets väljarandel förväntas öka. Denna ökning beror då inte i huvudsak på stärkt överensstämmelse mellan medborgarnas önskemål och partiets program, utan på att partiet och dessa ledande företrädare lokalt belönas för ett skickligt politiskt ledarskap.

Att hitta bra mått på hur väl det politiska ledarskapet fungerar i en kommun är inte lätt. Men tack vare Kommun- och Landstingsfullmäktigeundersökningen 2008 har vi flera intressanta indikatorer att utgå ifrån. I undersökningen fick fullmäktigeledamöterna i samtliga Sveriges kommuner svara på hur väl de tyckte att servicen i kommunen har fungerat under de senaste 12 månaderna, hur nöjd man är med hur demokratin fungerar i kommunen samt hur kunnig och inflytelserik man bedömer att kommunstyrelsens ordförande är.

Under förutsättning att de fall som här studeras består av partier som befinner sig i regeringsställning så säger hypotes 1 att i kommuner där ett etablerat riksparti har betydligt bättre valresultat i kommunen jämfört med i riksdagsvalet, där är de lokala politikerna också nöjdare med den kommunala servicen, den kommunala demokratin och den högste kommunala politiska ledarens kunskaper. En bidragande men inte nödvändig orsak till denna typ av personrelaterade förklaringar skulle kunna vara att kso också är särskilt inflytelserik i sådana kommuner.

Fall där partierna *inte* innehar kso-posten

I Tabell 1 listades de fem kommuner där valresultatet för vart och ett av riksdagspartierna avvek som mest mellan lokala och nationella val till den lokala nivåns favör. Sammantaget finns i Tabell 1 22 fall (av 35) där partiet uppnått sina bästa lokala val i relation till de nationella och samtidigt innehar posten som kso. Det är i dessa 22 fall som vi kan testa hypotesen, det vill säga ställa frågan om fullmäktigeledamöterna bedömer det politiska ledarskapets kvalitet hos den sittande politiska ledningen som högre än vad man gör i andra kommuner.

Eftersom partierna i 13 av de 35 fallen *inte* innehar kommunens högsta politiska ämbete måste dessa utgå ur analysen i prövningen av hypotes 1. Om partiet inte är det ledande i kommunen kan heller inte enkätsvar om kompetensen hos kommunens högsta politiska ledning utgöra förklaringen till partiets lokala valframgångar.

Men det betyder inte att excellenseffekten nödvändigtvis faller här. Om man gjort ett uppskattat politiskt jobb föregående mandatperiod, eller om man utövat ett gott politiskt ledarskap från andra poster än kso, ja då håller hypotesen ändå. Frågan är därför om det ändå går att säga något om denna grupp av kommuner?

I Tabell 1 finns exempel på tre fall där ett parti erhållit bättre resultat i kommunvalet 2006 än i riksdagsvalet och där man samtidigt ingår i den styrande majoriteten, men man har däremot inte kso-posten (Vänsterpartiet i Degerfors och Oskarshamn, samt Folkpartiet i Dorotea). I Degerfors och Oskarshamn gäller att Socialdemokraterna regerade på egen hand den

föregående mandatperioden och man kan tänka sig att Vänsterpartiets starka lokala resultat var en vänsterrevolt bland tidigare socialdemokratiska väljare. I Dorotea ingick Folkpartiet i den styrande majoriteten och innehade ordförandeposten i styrelsen under den föregående mandatperioden. Följande mandatperiod har man förlorat den posten men partiet är fortfarande majoritetsunderlag och det starka lokala stödet skulle eventuellt kunna tolkas som en belöning för det liberala kommunalrådets insatser föregående valperiod.

Därtill finns ett antal fall där partier nått sina relativt sett goda resultat men trots de inte ingår i den regerande majoriteten. Det gäller för Vänsterpartiet i Arjeplog, Socialdemokraterna i Värmdö, Folkpartiet i Munkfors samt Kristdemokraterna i Norsjö och Emmaboda. Socialdemokraterna i Värmdö innehade kso-posten föregående mandatperiod, och det starka lokala stödet kan, trots valförlusten, tolkas i skenet av det. Men i de övriga fyra nämnda fallen har partierna nått sina goda lokala valresultat från en oppositionsposition som de efter valet behållit. I alla dessa fall är det uteslutet att excellens i politiskt ledarskap från en exekutiv position är en förklaring till valresultaten.

Miljöpartiet är unikt i så måtto att man i alla de fem toppkommunerna (Kalix, Dals-Ed, Karlshamn, Vadstena och Partille) ingick i oppositionen under valperioden 2006-10. Kalix är speciellt fall och har under flera val varit Miljöpartiets starkaste kommun i landet. Under den föregående mandatperiod var dess kommunstyrelseordförande Peter Eriksson, som sedermera övergick till att företräda Miljöpartiet som språkrör i riksdagen på heltid. År 2002 fick Miljöpartiet 46 procent i Kalix kommunalval, en andel som minskade till 11 procent 2006, och man förlorade både regeringsställning och kso-post. Fortfarande är dock den lokala delen av partiet i Kalix populärare än riksdagsdelen (ledd av hemmasonen Peter Eriksson under den aktuella mandatperioden). I de fyra övriga kommuner där Miljöpartiet är starkare lokalt än nationellt har man gått till val från oppositionsställning och förblivit där. Det skall tilläggas att skillnaderna mellan valresultaten i absoluta tal för Miljöpartiets del är de minsta av de sju analyserade partierna.

Sammanfattningsvis kan vi alltså konstatera att av de 13 fall där partier uppnått goda lokala val utan att belönas med kso-posten, så finner vi tre exempel (Värmdö (S), Dorotea (FP)

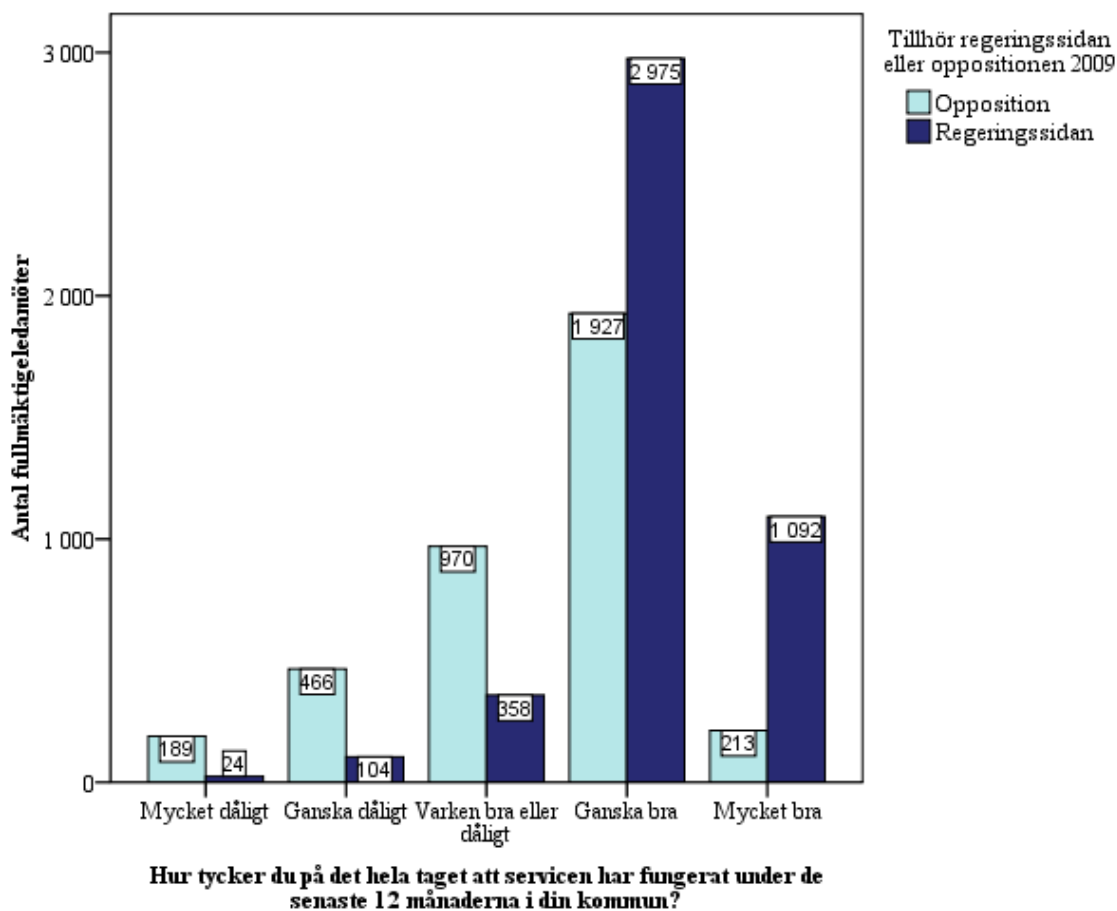
och Kalix(MP)) där resultaten skulle kunna tolkas som belöningar för politiskt ledarskap under föregående valperiod. I övriga tio fall har resultaten nåtts från en oppositionsställning.

Test av hypotes 1

I Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen 2008 fanns fyra frågor där fullmäktigeledamöternas svar på olika sätt reflekterar egenskaper hos det lokala politiska ledarskapet. En fråga tar fasta på den kommunala verksamhetens kvalitet och därigenom det politiska ledarskapets materiella effekter. Frågan är begränsad till det senaste året och rör därmed verksamheten under mandatperioden som inleddes efter valet 2006. Om man tror att det finns ett samband mellan det politiska ledarskapet och verksamhetens resultat så torde dock politiskt arbete långt före denna period ligga till grund för servicenivåns nuvarande status.

Frågan som ställdes i enkäten löd: *Hur tycker du på det hela taget att servicen har fungerat under det senaste 12 månaderna i den kommun där du bor?* och svaren angavs på en femgradig skala från ”mycket dåligt” (0), ”ganska dåligt” (25), ”varken bra eller dåligt” (50), ”ganska bra” (75) till ”mycket bra” (100). I hela kommunsverige utföll resultaten enligt Figur 6 och de tio kommuner som enligt egen utsago är mest respektive minst nöjda med sin service listas i Tabell 1.

Figur 6: Bedömning av kommunens service

På det hela taget är politikerna nöjda med den egna kommunens verksamhet, och 73 procent svarar att den är ganska eller mycket bra på frågan. Det finns emellertid stora skillnader mellan om man tillhör oppositionssidan eller regeringsidan i sin kommun. Bland oppositionsledamöter är 57 procent nöjda vilket skall jämföras med 89 procent bland majoritetssidornas ledamöter.

Finns det då någon anledning att tro att det finns ett samband mellan hur bra service en kommun har och om det parti den högste politiske ledaren tillhör är populärare lokalt än nationellt? Det generella svaret är nej. Bland de 22 kommuner som är aktuella i denna analys är medelvärdet hos de svarande fullmäktigeledamöterna 69,6 på en skala från 0 (mycket dåligt) till 100 (mycket bra). I de övriga 268 kommunerna är motsvarande medelvärde identiskt på decimalen!

Men att verksamhetens kvalitet inte är någon generell förklaring behöver inte betyda att den inte kan ha betydelse i enskilda fall. På tio-i-topp-listan över de kommuner där verksamheten enligt de egna kommunerna fungerar bäst hittar vi tre av fallkommunerna.

Tabell 3: Fullmäktigeledamöternas uppskattning av egna kommunens servicenivå – tolv i topp och botten i Sverige

Kommun	Oppositionen	Regeringssidan	Totalt	Kommun	Oppositionen	Regeringssidan	Totalt
Markaryd	66,7	92,6	83,7	Vaxholm	43,8	50,0	48,5
Habo	78,6	85,7	83,3	Värmdö	13,6	76,6	50,9
Trosa	69,4	91,7	82,1	Orust	42,9	56,7	52,3
Sunne	72,7	88,2	82,1	Vansbro	50,0	56,8	53,4
Fagersta	71,9	87,5	81,8	Älvdalen	20,0	76,7	54,0
Tidaholm	80,4	83,3	81,5	Torsås	51,8	62,5	54,2
Vellinge	66,7	85,0	81,5	Ekerö	29,2	73,4	54,5
Eksjö	82,8	80,4	81,4	Östra Göinge	42,3	72,2	54,5
Ljungby	75,0	84,4	80,2	Perstorp	47,5	63,9	55,3
Danderyd	71,7	88,3	80,0	Berg	34,4	67,9	55,7
Kungsbacka	70,0	85,0	80,0	Örebro	41,3	69,0	56,7
Lidköping	70,8	89,7	80,0	Malå	40,0	70,8	56,8

Toppar listan över kommuner där fullmäktigeledamöterna är mest nöjda med servicenivån gör Kristdemokraternas Markaryd, Vänsterpartiets Fagersta hamnar på femte plats och moderatledda Vellinge har plats nummer sju. I Markaryd och Vellinge är emellertid skillnaden mellan majoritetssidans och oppositionssidans syn på saken ganska stor. I Fagersta är den skillnaden mindre. Värt att notera är att Folkpartistyrda Tibro toppar listan över Sveriges kommuner där oppositionen värderar servicen högst. I Tibro är oppositionen betydligt nöjdare än den regerande majoriteten. Men i övrigt skiljer sig alltså de här studerade kommunerna inte från andra kommuner i detta avseende. Bland de tio kommunerna med sämst resultat hittar vi till exempel kristdemokratiskt styrda Vansbro.

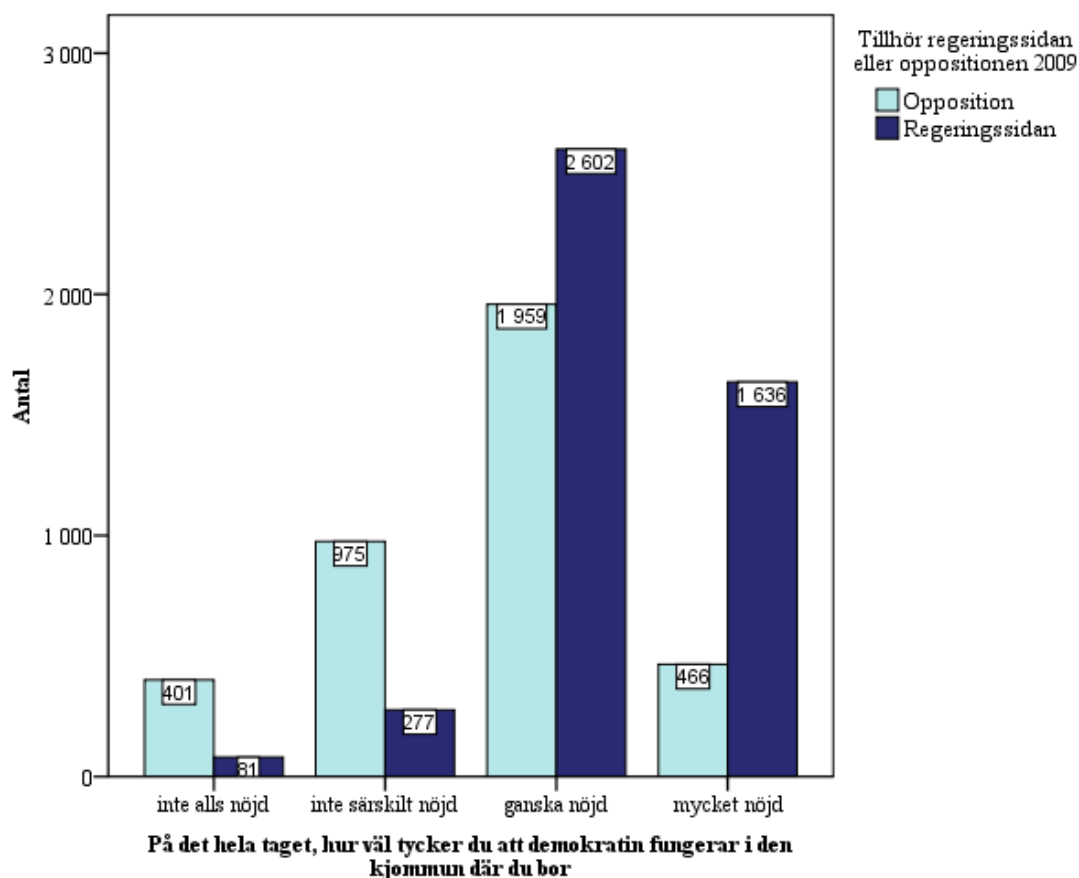
Demokratins kvalitet

I en liknande fråga i Kommun- och Landstingsfullmäktigeundersökningen 2008 fick de svarande lokala politikerna ta ställning till hur demokratin fungerar i den egna kommunen. Frågan löd ”På det hela taget, hur nöjd är du med hur demokratin fungerar i den kommun där du bor”. Svaren avgavs på en fyragradig skala från ”inte alls nöjd” (0), ”inte särskilt nöjd” (33,3), ”ganska nöjd” (66,7) till ”mycket nöjd” (100).

Precis som fallet var när fullmäktigeledamöterna tog ställning till kommunens service så är man överlag tillfreds med demokratin i den egna kommunen. 79 procent av alla svarande är ganska eller mycket nöjda med demokratin totalt sett, och ledamöter som representerar de styrande majoriteterna är oftare nöjda (85 procent) än oppositionsledamöterna (64 procent). Svaren illustreras i Figur 7

Är man då nöjdare med demokratin i de kommuner som här närstuderas? Svaret är ja, men skillnaden är inte stor. På den hundrigradiga skalan är medelvärdet 68 i kommuner som styrs av partier som är särskilt starka lokalt, jämfört med 66 i övriga kommuner. Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen är en totalundersökning, men om det hade varit en urvalsundersökning hade denna lilla skillnad inte varit statistiskt signifikant.

Figur 7: Nöjdhet med demokratins funktion

Om man studerar topplistorna över de kommuner som är mest respektive minst nöjda med demokratin i Tabell 4 så finner vi dock tecken på att demokratifaktorn inte kan avskrivas som delförklaring, åtminstone inte i vissa kommuner.

Bland de kommuner där fullmäktigeledamöterna är mest nöjda hittar vi inte mindre än fem av fallkommunerna på de elva första platserna. Toppar listan gör den kommun där skillnaden mellan kso:s partis resultat i kommunal- och riksdagsvalet är som allra störst: Vänsterparti-styrda Fagersta. Här är medelvärdet för nöjdhet 88 (96 på regeringssidan, 72 på oppositionssidan). Moderaternas Vellinge och Kristdemokraternas Markaryd följer sedan på platserna tre och fyra, och strax därefter hittar vi socialdemokratiska Haparanda och Orsa på åttonde och elfte plats. På bottenlistan återfinns ingen av de 22 kommuner (lägsta resultat har Bjurholm som ligger 37:a från slutet).

Om man endast skulle utgå från oppositionsledamöternas inställning (för att få ett mer objektivt mått) så hamnar Folkpartiets Tibro åter högt (tvåa efter Habo) och återigen är oppositionen här mer positiv än regeringssidan. Även i Fagersta är oppositionen mycket nöjd (den sjätte mest nöjda i landet). I andra änden av denna topplista hittar vi centerstyrda Årjäng på fjärdeplats från Älvdalens bottenplacering. Totalt sett är nöjdhetsmedelvärdet 54 bland oppositionsledamöterna i de här studerade kommunerna jämfört med 55 i övriga kommuner, en differens som dessutom går emot hypotesens riktning.

Tabell 4 Fullmäktigeledamöternas nöjdhet rörande demokratin i kommunen där man bor – tolv i topp och botten i Sverige

Kommun	Oppositionen	Regeringssidan	Totalt	Kommun	Oppositionen	Regeringssidan	Totalt
Fagersta	75,0	95,6	88,4	Torsås	38,1	58,3	42,6
Habo	85,7	83,3	84,1	Vaxholm	25,0	51,3	45,1
Markaryd	63,0	90,2	80,8	Värmdö	18,2	64,7	46,4
Vellinge	61,1	85,3	80,6	Älvdalen	3,3	75,6	46,7
Bollebygd	74,1	83,3	79,7	Tomelilla	25,0	62,7	47,1
Sunne	66,7	86,3	79,0	Rättvik	25,0	58,3	47,2
Växjö	75,4	82,5	78,8	Orust	47,6	48,9	48,5
Haparanda	61,9	87,9	77,8	Munkedal	40,7	61,1	48,9
Kungsbacka	62,2	85,6	77,8	Trelleborg	30,0	70,2	49,6
knivsta	60,0	91,7	77,3	Dorotea	40,7	66,7	50,0
Orsa	66,7	86,7	77,2	Norrhälje	34,8	66,7	50,7
Järfälla	63,2	90,0	76,9	Malå	33,3	66,7	51,5

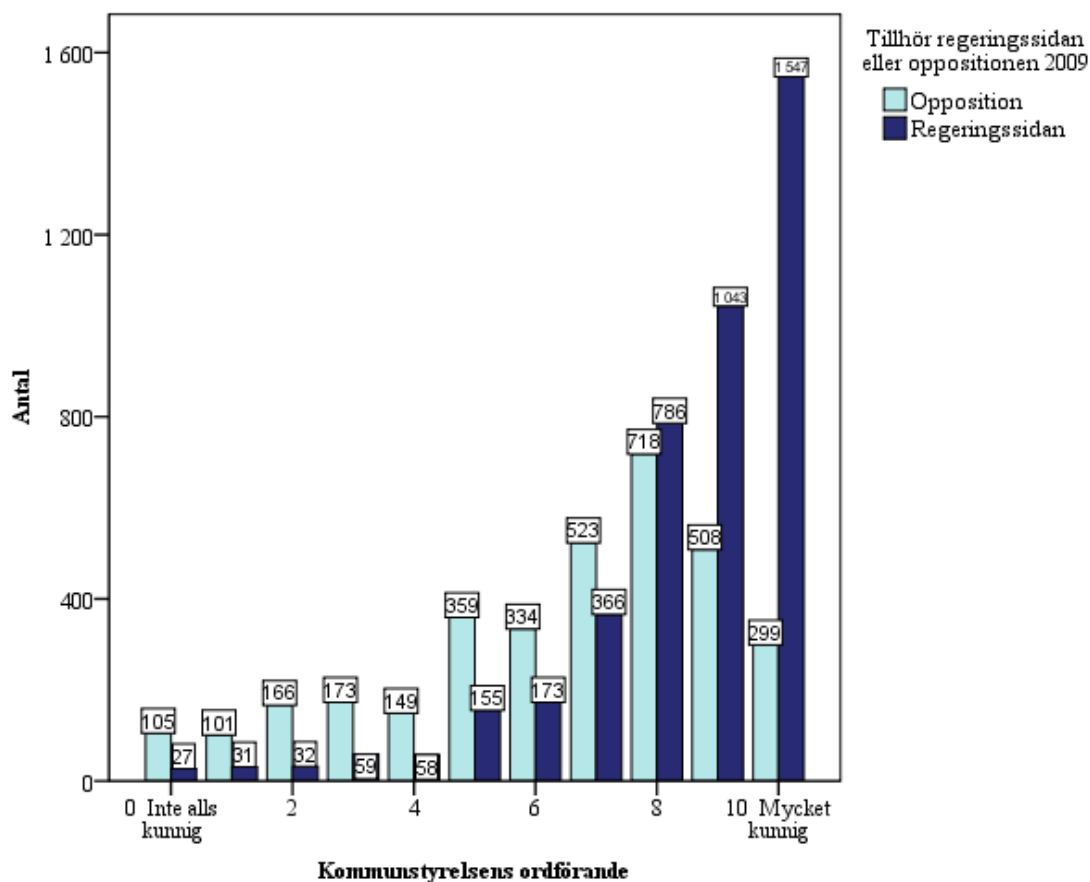
Kommunstyrelsens ordförandes kunskap

Det råder inget tvivel om att kommunstyrelsens ordförande är den mest inflytelserika aktören i kommunpolitiken. Om kso dessutom är en person som i omgivningens ögon har goda ledaregenskaper är det inte orimligt att anta att personen i fråga skulle kunna fungera som ett ”valmagnet” för sitt parti, och medverka till att valresultatet för partiet lokalt blir bättre än det blir nationellt.

I Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen fick de svarande ta ställning till en rad lokala aktörers kunskapsnivå. Frågan löd: ”Enligt din uppfattning, hur kunniga är följande aktörer om politiska frågor i din kommun?” och bland svaren finns alternativet ”kommunstyrelsens ordförande”. Svaren angavs på en skala från 0 ”inte alls kunnig” till 10 ”mycket kunnig”.

Eftersom skalstegen är fler är också spridningen något större på denna fråga än de två som analyserats tidigare. Men även här pekar resultaten på en överväldigande nöjd svensk fullmäktigekår. Tre fjärdedelar av de bedömer de kso:s kunnighet som 7 eller högre på den elvagrådiga skalan, och medelvärdet för alla svarande är 7,6 (8,4 bland regeringssidornas ledamöter och 6,5 bland oppositionsledamöter). Detta resultat illustreras i Figur 8.

Figur 8: Bedömning kommunstyrelsens ordförandes kunskapsnivå

Det visar sig att medelvärdet vad gäller kunnighet i fallkommunerna är högre än i andra kommuner (8,0 mot 7,5). Denna skillnad är klart signifikant. Även om man endast utgår från oppositionsledamöternas svar är ligger differensen i hypotesens riktning (6,8 mot 6,4). På toplistorna hittar vi återigen Vänsterpartistyrda Fagersta på första plats, följt av Moderatstyrda Vellinge. Om man endast räknar oppositionens uppfattningar hamnar Fagersta på andra plats i riket (efter Finsspång) och Folkpartiets Tibro ligger nu på sjätte plats. Ingen av de 22 kommunerna är i närheten av att hamna på bottenlistan, vare sig man räknar samtliga ledamöters svar eller endast oppositionens.

Tabell 5: Fullmäktigeledamöternas uppskattning kso:s kunskapsnivå i den egna kommunen

Kommun	Oppositionen	Regeringssidan	Totalt	Kommun	Oppositionen	Regeringssidan	Totalt
Fagersta	9,00	9,79	9,50	Eda	2,9	5,2	4,1
Vellinge	8,17	9,63	9,33	Dorotea	3,6	5,8	4,2
Tierp	8,75	9,63	9,25	Berg	2,6	5,8	4,6
Lomma	8,44	9,48	9,17	Mjölby	3,3	6,8	4,7
Arvika	8,80	9,32	9,14	Färgelanda	3,7	5,8	4,8
Kumla	8,18	9,67	9,04	Hedemora	2,9	6,6	4,8
Sigtuna	8,53	9,47	9,03	Orust	4,7	5,1	5,0
Sala	8,33	9,57	9,00	Vimmerby	3,0	7,9	5,1
Olofström	8,31	9,70	8,91	Trelleborg	3,3	6,5	5,1
Trollhättan	8,07	9,41	8,86	Sorsele	5,0	5,2	5,2
Köping	8,23	9,29	8,83	Härnösand	4,0	7,3	5,2

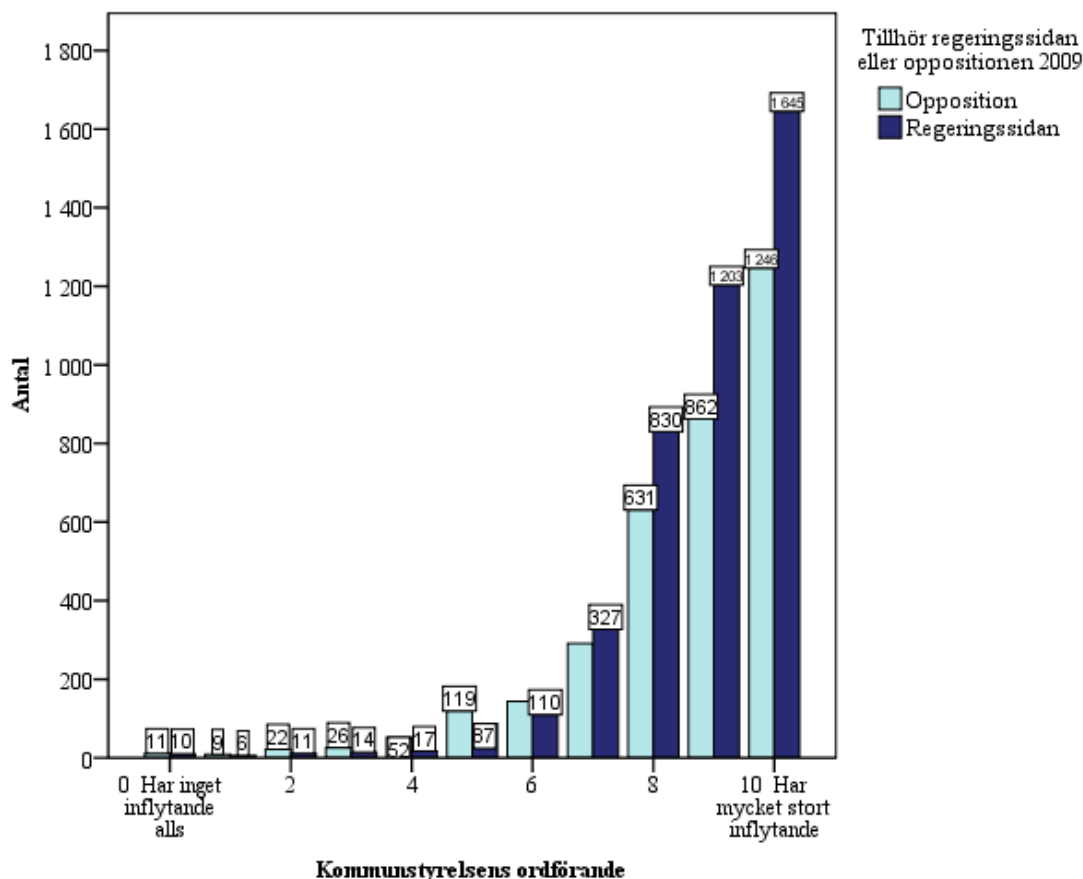
Kso:s inflytande

Knutet till frågan om den politiska ledningens excellens ligger frågan om exakt hur stor inflytande som den ledande politikern, kommunstyrelsens ordförande, faktiskt har. En rimlig teori är att i de fall där en person starkt dominerar det politiska livet så kan denna persons insatser komma partiet till gagn i så måtto att väljare röstar till stöd för individen snarare än partiet och dess politik. Man skulle därför förvänta sig att i de 22 fall där kso tillhör ett parti som är starkare lokalt än det är nationellt, där är också kommunens kso mer inflytelserik än kollegorna i andra kommuner.

I Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen ställdes följande fråga: ”Hur stort inflytande anser du att var och en av följande aktörer har över kommunens politiska verksamhet?”. Bland svarsalternativen fanns ”kommunstyrelsens ordförande” och svaren avgavs på en elvgradig skala från ”har inget inflytande alls” (0) till ”har mycket stort inflytande (10).

Som förväntat är beskedet från de allra flesta kommuner att kso har ett stort inflytande. Medelvärde för hela landet är 8,7 (8,8 bland ledamöter från regerande majoriteter, 8,5 bland oppositionsledamöter). Det lägsta medelvärdet i landet är 6,0 (Eda).

Figur 9: Bedömning av kommunstyrelsens ordförandes inflytande

Är då kso enligt övriga fullmäktigeledamöter mäktigare i fallkommunerna än i andra? Svaret är ja, så tycks det vara. I de 22 här studerade kommunerna är medelvärdet 8,97 jämfört med 8,65 i övriga kommuner. Skillnaden kan tyckas vara liten men på individnivå i Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen är den signifikant på 001-nivån.

På topplistorna (Tabell 6) hittar vi nu förvisso bara en av de 22, Socialdemokratiskt styrda Nynäshamn hamnar på sjunde plats i riket. Men lite längre ner på listan flockas fallkommunerna. Hela tio av dem återfinns på bland de 38 översta kommunerna. Fagersta hamnar till exempel på trettioandra plats. Om man endast utgår från oppositionsledamöternas bedömning hamnar moderatstyrda Salem i första plats (delad med Kumla och Ragunda). Den genomsnittliga skillnaden mellan oppositionsledamöters bedömning av kso:s inflytande mellan fallkommunerna och andra är ungefär lika stor som den när alla ledamöters svar räknas.

Tabell 6: Fullmäktigeledamöternas uppskattning kso:s inflytande i den egna kommunen

Kommun	Oppositionen	Regerings- sidan	Totalt	Kommun	Oppositionen	Regerings- sidan	Totalt
Norberg	9,83	9,78	9,80	Eda	6,27	5,67	5,96
Kumla	10,00	9,56	9,74	Vaxholm	4,25	7,08	6,38
Lerum	9,67	9,67	9,67	Bengtstors	7,86	5,71	6,79
Österåker	9,69	9,63	9,66	Strömsund	6,31	7,86	6,85
Smedjebacken	9,86	9,56	9,65	Färge- landa	6,43	7,25	6,87
Upplands- Väsby	9,53	9,75	9,64	Orust	7,00	7,07	7,05
Nynäshamn	9,50	9,75	9,62	Strömstad	6,58	7,50	7,08
Staffanstorps	9,47	9,73	9,60	Berg	6,71	7,38	7,15
Östra Göinge	9,82	9,17	9,59	Trelleborg	6,38	7,76	7,17
Örnsköldsvik	9,82	9,38	9,58	Sorsele	5,33	7,88	7,18
Tierp	9,42	9,69	9,57	Torsås	6,93	8,50	7,28

Konklusion hypotes 1.

Vad säger då resultaten om rimligheten i hypotes 1, det vill säga att belöning för ett gott lokalt politiskt ledarskap är förklaringen till att partier ibland för särskilt goda resultat i lokalvalen?

Det sammanfattande svaret är att dessa förklaringsfaktorer på intet sätt kan ses som någon huvudförklaring till det studerade fenomenet. I kommuner där kso:s parti är större lokalt än nationellt är de lokala politikerna själva inte nöjdare med vare sig hur verksamheten eller demokratin fungerar. Men de orsakssamband som postuleras i hypotesen kan heller inte avfärdas, och att det till och med är troligt att ledningens roll i några av de studerade fallen tycks ha stor betydelse. I synnerhet gäller det kommuner som Fagersta och Markaryd.

När det gäller förklaringsfaktorer kopplade till kso som individ så finner vi små men dock statistiskt säkerställda skillnader som tyder på att kso uppfattas som både kunnigare och mer inflytelserik i fallkommunerna. För båda frågorna gäller att 14 av de 22 kommunerna ligger över det nationella medelvärdet. Det är därför rimligt att anta att starka och kunniga kommunalråd i åtminstone vissa av de studerade kommunerna är en viktig förklaring till det uppkomna valresultatet. Det gäller inte minst i kommuner som Fagersta, Vellinge och Nynäshamn.

Hypotes 2 – ideologiska skillnader

Ett annat skäl till att ett parti skulle nå större valframgångar i en kommun jämfört med riksdagsvalet i samma kommun är att väljarna uppfattar att partiet lokalt står för en annan politik än vad man gör nationellt. Eftersom den typ av skillnader i valresultat som granskas i denna studie endast förekommer i ett begränsat antal kommuner så måste man dra slutsatsen att det är i just dessa kommuner som väljarna uppfattar att den lokala delen av partiet står för en annan politik, medan man i andra kommuner inte ser den skillnaden. Hypotes 2 säger därför att man kan förvänta sig att finna ideologiska skillnader mellan ett partis företrädare i kommuner som här står i fokus jämfört med företrädare i andra kommuner.

Kommun- och landstingsfullmäktigeundersökningen ger oss en unik möjlighet att testa denna hypotes genom att undersöka var alla fullmäktigeledamöter i alla landets kommuner står i vänster/höger-dimensionen, och dessutom i andra för kommunalpolitiken relevanta politiska frågor. I Tabell 7 jämför vi var samtliga företrädare i partiernas fem respektive toppkommuner står i relation till andra kommuner. Tabellens resultat måste analyseras med reservation för att om företrädare för ett parti i vissa kommuner avviker åt vänster och i andra åt höger så kommer detta att jämna ut sig i det aggregerade medelvärdet för partiet i fråga.

Tabell 7: Åsiktsskillnader bland fullmäktigeledamöter mellan företrädare i respektive partis fem toppkommuner rörande skillnad i valresultat lokalt och nationellt och i övriga kommuner.

Fråga		V	S	Mp	C	Kd	Fp	M
<i>Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan vänster-högerskala?</i>	Övriga	,81	2,19	4,06	6,23	6,76	6,36	8,57
	Topp5	1,33	2,10	3,78	6,26	6,93	6,45	8,48
<i>Låta privata entreprenörer utföra mer av den kommunala verksamheten</i>	Övriga	14	28	48	80	83	82	92
	Topp5	31	31	58	80	79	79	85
<i>Satsa mer på friskolor</i>	Övriga	7	10	42	54	72	63	77
	Topp5	15	17	42	52	62	49	74
<i>Ta emot fler flyktingar i kommunen</i>	Övriga	80	66	76	58	65	65	48
	Topp5	65	64	88	53	63	33	35
<i>Satsa på ett miljövänligt samhälle även om det innebär låg eller ingen ekonomisk tillväxt</i>	Övriga	77	59	93	60	56	46	37
	Topp5	66	59	93	66	52	44	43
<i>Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män</i>	Övriga	96	89	93	80	77	83	71
	Topp5	92	92	98	81	69	72	66

Kommentar: siffrorna representerar medelvärde på två typer av svarsskalor. För den första frågan (vänster/höger) var 0-10 där 0 stod för "klart till vänster" och 10 "klart till höger". På övriga frågor var skalan femgradig och 0 står för "mycket dåligt förslag" och 100 "mycket bra förslag".

Som vi kan utläsa ur Tabell 7 varierar skillnaderna mellan partiföreträdare i topp5-kommuner och partivänner i andra kommuner varierar från fråga till fråga. När det gäller självbedömd placering på höger-vänsterskalan tycks överensstämmelsen mellan företrädare i alla kommuner vara stor. Den största skillnaden finner vi hos vänsterpartisterna där man uppenbarligen står något till höger om partivänner i andra kommuner. Om man konkretiserar vänster/höger-problematiken genom att lyfta fram några sakfrågor där dimensionen manifesteras så blir skillnaderna ännu tydligare. Det är helt klart så att vänsterpartister i de här studerade kommunerna är mer positiva till friskolor och att lägga ut kommunal verksamhet på entreprenad än vänsterpartister i andra kommuner. Vad gäller friskolor är även socialdemokrater mer positiva i topp5-kommunerna, men vad gäller entreprenadverksamhet generellt finns ingen skillnad. För miljöpartister är det tvärtom.

I de borgerliga partierna är skillnaderna överlag små mellan topp5-kommuner och andra vad gäller synen på privatiseringar, men det finns en systematisk skillnad som gör att topp5-kommunens företrädare i varje parti och fråga står något till vänster om partivänner i andra kommuner. De största skillnaderna finner vi bland folkpartister och kristdemokrater vad gäller friskolor, där företrädare i topp5-kommuner är betydligt mer negativa.

För att se om det finns några skillnader i politiska frågor vid sidan av vänster/högerdimensionen har vi också analyserat fullmäktigeledamöternas positioner vad gäller flyktingmottagande, miljö och jämställdhet.

Vad gäller hur positiva man är till att ta emot fler flyktingar i kommunen finns det större skillnader än vad som är fallet i vänster/höger-frågorna. Vänsterpartister, kristdemokrater och moderater i topp-kommunerna är betydligt mer skeptiska till flyktingar än vad företrädare för dessa partier vanligtvis är. I Centerpartiet, Folkpartiet och Socialdemokraterna är skillnaderna mindre, men differensen går i samma riktning. Endast bland miljöpartisterna är man i topp5-kommunerna något mer positiva till ökat framtida flyktingmottagande.

Svaren rörande frågan om man är villig att satsa på ett miljövänligt samhälle även om det innebär låg eller ingen ekonomisk tillväxt faller också ut så att vänsterpartister, folkpartister

och kristdemokrater är något mindre positiva i topp5-kommuner medan moderater och centerpartister tvärtom tycks ha mer positiva företrädare i topp5-kommunerna än i andra kommuner.

I inställningen till ett jämställt samhälle märker moderater, kristdemokrater, folkpartister och vänsterpartister ut sig genom att i sina topp5-kommuner vara något mer negativa. Bland socialdemokrater och miljöpartister är företrädarna i topp5 dock tvärtom något mer positiva.

Sammantaget går det inte att med utgångspunkt i endast Tabell 7 finna tydliga förklaringar till varför vissa partier i vissa kommuner märker ut sig genom särskilt goda valresultat lokalt, men det finns ett mönster som går igen som skulle kunna tolkas som att partierna i dessa kommuner, åtminstone vad gäller vänster/höger-frågor är något mer mittenorienterade.

Analys på kommunnivå

Eftersom lokala partiorganisationer bland topp5-kommunerna kan avvika åt olika håll i förhållande till partiets nationella huvudlinje så är det viktigt att analysera hur förhållandena ser ut i varje enskild kommun.

Trots Kommun- och lanstingsfullmäktigeundersökningens informationsrikedom finns dock några metodologiska begränsningar som gör att vi inte kan ge svar på var partiföreträdare står i alla de här studerade fallen. Detta beror på att även om partierna i topp5-kommunerna har gjort ett relativt sett framgångsrikt val så betyder det inte automatiskt att de har många fullmäktigeledamöter. För ett litet parti kan ett valresultat på 8-10 procent vara mycket bra men i mandatfördelningen i mindre kommuner leder ett sådant resultat endast till att partiet får 3-4 platser. Att mäta var en sådan liten grupp står politiskt är vanskligt, och dessutom etiskt problematiskt eftersom man då närmar sig möjligheten att urskilja hur enskilda respondenter svarat.

Vi har i det följande därför valt att närmare studera de fall där tio eller fler fullmäktigeledamöter från det framgångsrika partiet i de studerade kommunerna har svarat på enkätens frågor. Denna restriktion avgränsar denna del av analysen till 12 av de 35 kommunerna. Bland dessa tolv saknas beklagligtvis representation av kommuner där Miljöpartiet och Folkpartiet har gjort goda lokalval. Resultaten för den kommunvisa analysen redovisas i Tabell 8.

Tabell 8: Åsiktsskillnader mellan fullmäktigeledamöter partivis mellan företrädare i enskilda toppkommuner vad gäller skillnad i valresultat lokalt och nationellt och övriga kommuner.

	<i>... vänster- höger-skala</i>	<i>Låta privata entreprenörer utföra mer ...</i>	<i>Satsa mer på friskolor</i>	<i>Ta emot fler flyktingar i kommunen</i>	<i>Satsa på ett samhälle med ökad jäm- ställdhet ...</i>	<i>Satsa på ett miljövänligt samhälle ...</i>
V Degerfors	,40	10	2	65	95	73
Fagersta	2,00	38	22	55	93	67
Övr Sverige	,83	15	7	80	96	77
S Nynäshamn	2,36	35	25	69	94	63
Göteborg	1,80	23	8	50	90	48
Haparanda	2,40	50	27	77	91	77
Övr Sverige	2,18	28	10	66	89	59
C Mönsterås	6,55	83	46	65	88	71
Säffle	6,30	71	50	42	71	65
Övr Sverige	6,23	80	54	58	80	60
KD Markaryd	7,00	75	58	44	67	44
Övr Sverige	6,75	83	72	66	83	57
M Salem	8,30	80	68	36	70	45
Västervik	8,57	84	83	52	72	45
Vellinge	8,64	89	76	14	58	37
Boden	8,36	85	69	48	71	44
Övr Sverige	8,57	92	77	48	71	37

För Vänsterpartiets del uppvisar Fagersta och Degerfors just den effekt som vi tidigare varnade för i samband med presentationen av de aggregerade resultaten. Det visar sig att där fullmäktigeledamöterna i Fagersta åsiktsmässigt står klart till höger om partiet nationellt, medan vänsterpartisterna i Degerfors står längre till vänster. Både vad gäller förslaget att låta privata entreprenörer utföra mer av kommunens verksamhet och i inställningen till friskolor så är vänsterpartisterna i Fagersta inte bara mer positiva än partivänner i andra kommuner, man står i dessa frågor klart till höger om Socialdemokraternas nationella positioner. Vänsterpartisterna i Degerfors och Fagersta är också betydligt mer negativa till att ta emot fler

flyktingar och satsa på ett miljövänligt samhälle än vad vänsterpartister är på andra håll. Vad gäller jämställdhetspolitiken avviker ingen av kommunerna åt något håll.

Även i de socialdemokratiska kommunerna noterar vi avvikelser åt divergerande håll. I både Nynäshamn och Haparanda ser vi en klart positivare inställning till både friskolor och att lägga ut mer av kommunens verksamhet på entreprenad, och socialdemokraterna i dessa kommuner klassar sig också själva som stående längre till höger än partivänner i övriga Sverige. I Göteborg däremot lutar man något till vänster både i självklassificeringen och i sakfrågorna. Socialdemokrater i Nynäshamn och Haparanda är mer positiva till flyktingmottagande och att arbeta för ett miljövänligt samhälle medan man i Göteborg är mer negativ till dessa politiska linjer, än vad socialdemokrater är nationellt. På könspolitikens område är alla tre kommunerna mer positiva till att arbeta för ett jämställt samhälle.

I de två centerkommunerna i Tabell 8 är resultaten mer svårtolkade vad gäller vänster/höger-position. I båda kommunerna är man något mer skeptiska till friskolor än centerpartister generellt. Mönsteråscentern är mer positiv till kommunal verksamhet på entreprenad medan man i Säffle är något mindre entusiastiska. I bedömningen av var man själv står på vänster/högerekalan så lutar båda kommunerna till höger om centerpartister i övriga landet. I Mönsterås är centerpartisterna mer positiva till flyktingmottagande, jämställdhetsarbete och att arbeta för ett miljövänligt samhälle än vad man är i andra kommuner. I Säffle är man relativt sett mer negativa till flyktingmottagande och jämställdhetsarbete, men i miljöfrågan drar man åt samma håll som Mönsterås.

I Markaryd säger sig kristdemokratiska ledamöter stå längre till höger än vad partivänner gör i andra kommuner, men när det gäller sakfrågorna om kommunal verksamhet på entreprenad och inställning till friskolor så är man klart mindre positiv än andra. Även i fråga om ökat flyktingmottagande, aktivt jämställdhets- och miljöarbete är man påtagligt mindre entusiastisk.

Rörande Moderaterna har vi fyra fall att studera och dessa uppvisar en komplex bild. I alla fyra kommunerna är man mindre positiv till kommunal verksamhet på entreprenad gene-

rellt än vad moderater i andra kommuner. I tre av de fyra kommunerna är moderaterna också något mer negativa till friskolor (Västervik är här undantaget). I självskattningen säger sig företrädarna i Salem och Boden stå något till vänster om partimitten, Vellingemoderaterna står något till höger medan man i Västervik står precis i mittfåran. I jämställdhetsfrågan ligger Salem, Västervik och Boden den nationella partilinjen mycket nära medan Vellinge är klart mer negativa. I inställningen till ett miljövänligt samhälle är partiföreträdarna i Salem, Västervik och Boden mer positiva än moderater i gemen, medan Vellinge hamnar på riksgenomsnittet. Den största variationen inom moderaterna hittar vi i frågan om ökat flyktingmottagande i kommunen. Moderaterna i Boden står här klart för partilinjen medan man i Västervik är något mer positiv och i Salem klart mer negativ. Vellinge utmärker sig dock genom ett kompakt motstånd mot ökat flyktingmottagande.

Konklusion hypotes 2

Även om det inte finns några enkla och entydiga mönster i analyserna så drar vi ändå slutsatsen att ideologiska skillnader mellan partiet lokalt och nationellt mycket väl kan vara en av förklaringarna till skillnaderna i valresultaten. I topp5-kommunerna till vänster står företrädare för framgångsrika partier något mer till höger och i borgerliga topp5-kommuner lutar man mer till vänster än vad partivännerna i övriga landet gör – åtminstone om man utgår från vad man tycker om verksamhet på entreprenad och friskolor. Att de här studerande framgångsrika partierna tycks vara något mer mittenorienterade än partivänner på annat håll kan vara en del av förklaringen till deras valframgångar. Om partier på vänster- respektive högerkanten rör sig mot mitten har de större potential att öka sin väljarbas.

När vi tittar närmare på enskilda kommuner står det också klart att flertalet framgångskommuner avviker från sitt partis mittfåra, men dessa avvikelser kan ta sig olika uttryck. Vissa kommuner (till exempel vänsterpartisterna i Degerfors och socialdemokraterna i Göteborg) ligger till vänster medan andra (som Vänstern i Fagersta och Socialdemokraterna i Nynäshamn och Haparanda) avviker åt höger.

I analysen inkluderades förutom vänster/höger-frågor också frågor kring flyktingmottagande, miljö och jämställdhet. Förslagen på alla dessa tre teman har starkt stöd bland

svenska kommunpolitiker, vilket möjligen delvis kan bero på hur frågorna har formulerats. Men den som följer den politiska debatten i Sverige vet också att det finns en röstvinnande potential i att bryta mot den politiska korrektheten och förespråka minskat flyktmottagande och avstå från satsningar på miljö och jämställdhet. Inställningarna i dessa frågor avviker förvisso både åt det positiva och det negativa hållet, men i några kommuner är motståndet mot förslag på alla eller flera av dessa områden påfallande stark (till exempel Moderaterna i Vellinge och Kristdemokraterna i Markaryd).

Gåtan Fagersta

Denna studie har visat att det inte finns några generalförklaringar till att partier i vissa kommuner lyckas mycket bättre i lokalvalet i en kommun än i riksdagsvalet i samma kommun. Men de flesta av de förklaringar som har undersökts visade sig ha relevans i några av de studerade fallen. Många faktorer kan också samverka i skapandet av den uppkomna situationen.

Låt oss slutligen återgå till problemets utgångspunkt – rekordkommunen Fagersta. Här styr Vänsterpartiet sedan flera valperioder med egen majoritet medan valresultatet i riksdagen är betydligt mer beskedligt. Fagerstas kommunalråd Stig Henriksson har själv beskrivit situationen i kommunen och hur kommunledningen där nått valframgångar med ett framgångsrikt politiskt ledarskap. Ett nyckelord för Henrikssons ledarskap är samarbete – breda politiska lösningar, samarbete med privata aktörer och med andra kommuner framhålls som centrala (Henriksson, 2005).

I en artikelserie i Vänsterpartiets tidning *Flamman* har Aron Etzler (2008) analyserat fenomenet Fagersta. Fram tonar en bild av Stig Henriksson som en karismatisk politisk ledare som i många stycken är oppositionell mot partiet på riksplanet. Henriksson är populär i breda lager och har kunnat peka på både politiska framgångar och en ansvarsfull ekonomisk politik. I den historiska bakgrunden antyds att socialdemokraterna i Fagersta som länge styrde kommunen mötte en förtroendekris på 1990-talet som de sedan inte har tagit sig ur. Detta är också en viktig förutsättning för Vänsterpartiets framgångar.

Hur stämmer denna bild med de resultat vi funnit i analysen? Mycket väl, visar det sig. Vänsterpartisterna i Fagersta avviker från sina partikamrater i övriga landet genom att stå betydligt längre till höger. Både vad gäller flykting- och miljöpolitik har man i Fagerstävänstern också avvikande uppfattningar jämfört med partiet nationellt. Kommunen ligger i topp när det gäller hur nöjda fullmäktigeledamöterna själva är med både demokratin och servicen i kommunerna. Kommunstyrelsens ordförande (Henriksson) uppfattas som mycket mer kunnig, och i viss mån som mer inflytelserik än vad kso i andra kommuner gör.

Så gåtan Fagersta är kanske inte så mystisk trots allt. Mer gåtfullt är varför det när allt kommer omkring är så få kommuner där detta fenomen uppträder.

Referenser

Berglund, Sten, & Jan Åke Dellenbrant. 1986. *Svensk partiregionalism*. Malmö: LiberFörlag.

Etzler, Aron. 2008. "Fagerstakoden", "Det kan vara skönt att vara gossen Ruda", "Vänsterprofil rakt igenom", artikelserie i tidningen Flamman.
<http://www.flamman.se/fagerstaspecial-del-1-fagerstakoden>

Gilljam, Mikael, David Karlsson, & Anders Sundell. 2010. *Politik på hemmaplan. Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om demokrati*. Stockholm: SKL Kommentus.

Henriksson, Stig. 2005. "Den långa marschen" Socialistisk Debatt 03/05.